

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR**
V Holešovičkách 41, Praha 8
Tel./fax: 286 840 129, 130
E-mail: rezkova@soc.cas.cz

Hodnocení loňského vývoje v ČR a demokratických práv občanů

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003, 03-02</i>
Otázky:	<i>PD.1, PD.3</i>
Termín terénního šetření:	<i>3.-10.2.2003</i>
Počet respondentů:	<i>1070</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>10.3.2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>pd30310</i>
Zpracovala:	<i>Miluše Rezková</i>

I. Hodnocení loňského vývoje v ČR

V průběhu loňského roku se podle názoru respondentů u nás v mnoha směrech nic podstatného nezměnilo¹ - viz tab. 1. Především panuje přesvědčení, že nenastala žádná větší změna v možnostech účasti občanů na rozhodování o veřejných věcech (60 %) ani v dodržování lidských práv (59 %). Rozšířený je dále názor, že se nezměnila situace v kultuře (58 %) a ve školství (54 %). K pokroku nedošlo podle mínění 52 % respondentů v právním prostředí našeho státu a více než polovina nepocituje žádné výraznější změny v životní úrovni obecně (54 %). Kvalitativní změny občané často nezaznamenali ani ve fungování úřadů, soudnictví, v oblasti životního prostředí, sociálních jistot, zdravotnictví a vztahů se zahraničím (46 % - 48 %). Podobně bez podstatných změn se jim jeví loňská vnitropolitická situace (46 %). Situaci naší vědy a výzkumu nedokáží občané často (29 %) posoudit. Ostatní pak mají často dojem, že k ničemu podstatnému v této oblasti nedošlo (44 %); 11 % posuzuje její situaci kriticky, 6 % příznivě.

Některé oblasti doznaly v očích veřejnosti v průběhu loňského roku změnu k horšímu, přičemž nejkritičtěji je hodnocen vývoj nezaměstnanosti (75 %). Většina obyvatel je dále nespokojena se situací v zemědělství (59 %), s korupcí a s hospodářskou kriminalitou obecně (54 %, resp. 53 %). Značně nepřesvědčivě působí fungování ekonomiky, vývoj obecné kriminality, dopravní obslužnost a přistěhovalectví - jejich vývoj posuzuje část respondentů jako změnu k horšímu, podobná část v nich neregistruje žádnou změnu. Rozporuplně dotázaní vnímají rovněž situaci v armádě - asi pětina ji vnímá jako zlepšení, čtvrtina jako zhoršení a podle asi třetiny v ní neproběhly žádné podstatnější změny.

¹ Otázka: "Řekl byste, že se v ČR za loňský rok situace v následujících oblastech zlepšila, zhoršila nebo se nezměnila?"

Mezi oblastmi hodnocenými příznivěji dominuje nabídka zboží a služeb, která se v loňském roce zlepšila podle názoru 57 % respondentů. Poměrně dobře je posuzováno životní prostředí, jež sice 46 % považuje za nezměněné, ale 36 % zde vidí pozitivní změny. Podobná část oceňuje vývoj vztahů se zahraničím (36 %) a pokrok v procesu vstupu ČR do Evropské unie (35 %).

Tabulka 1: Hodnocení vývoje situace během loňského roku (v %)

	Zlepšila	Nezměnila	Zhoršila	Neví
nabídka zboží a služeb	57	39	3	1
životní prostředí	36	46	16	2
vztahy se zahraničím	36	47	9	8
vstup do EU	35	44	6	15
kultura	24	58	11	7
situace v armádě	21	32	26	21
věda a výzkum	16	44	11	29
dodržování lidských práv	14	59	15	12
životní úroveň	13	54	32	1
fungování hospodářství	12	42	41	5
možnost účasti občanů na rozhodování o veřejných věcech	11	60	23	6
zdravotnictví	11	46	41	2
bezpečnost občanů, tzv. obecná kriminalita	10	44	45	1
fungování úřadů	9	46	39	6
školství	9	54	28	9
dopravní obslužnost	9	43	43	5
politická situace v ČR	8	46	43	3
právní prostředí	7	52	22	19
sociální jistoty	7	48	42	3
soudnictví	6	47	29	18
přistěhovalectví	4	36	37	23
hospodářská kriminalita	4	34	53	9
zemědělství	3	31	59	7
nezaměstnanost	2	20	75	3
korupce	2	33	54	11

II. K uplatňování demokratických práv občanů

Spokojenost s naplňováním demokratických práv v naší zemi je sledována dlouhodoběji, a to ze čtyř hledisek: respondenti hodnotí své možnosti otevřeně se vyjádřit k problémům a nedostatkům ve společnosti, ovlivnit řešení místních a celospolečenských problémů a možnosti dosáhnout svých oprávněných požadavků.² (Viz tab. 2.)

Potvrzuje se, že mimo možnost vyjádřit se otevřeně k problémům a nedostatkům ve společnosti, hodnocené vesměs příznivě (60 %), převládá ve všech sledovaných oblastech nespokojenost: 56 % dotázaných v současnosti míní, že nemůže ovlivnit řešení problémů v jejich obci či městě (41 % si myslí, že ano), 61 % postrádá možnost dosáhnout svých oprávněných požadavků (30 % nikoli)

² Otázka: „Řekl byste, že v dnešní době lidé, jako jste Vy,

- mají možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti?
- Mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě?
- Mohou ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni?
- Mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků?"

a asi devět respondentů z deseti uvádí, že nemůže zasáhnout do řešení celospolečenských problémů.

Tabulka 2: Uplatňování demokratických práv občanů (v %)

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	ANO	NE
Vyjadřovat se otevřeně k problémům a nedostatkům ve společnosti	15	45	26	12	60	38
Ovlivnit řešení problémů ve své obci	5	36	39	17	41	56
Ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	1	6	37	52	7	89
Dosáhnout oprávněných požadavků	1	29	46	15	30	61

100 % v řádcích, dopočet tvoří odpověď „nevím“.

Časová řada v tabulce 3 zachycuje vývoj názorů na sledované čtyři oblasti. V případě *svobodného vyjadřování* byl větší posun zaznamenán v roce 2001, kdy spokojenost výrazněji přesáhla padesát procent (57 %). Letošní hodnocení se prakticky neliší od loňského - možnost svobodně se vyjádřit k problémům a nedostatkům ve společnosti tehdy i nyní pozitivně reflektuje kolem 60 % občanů.

Vnímání *možností ovlivnit řešení místních problémů* prochází od roku 1998 plynulým vzestupným vývojem, jenž ale v poslední době rovněž zaznamenává jistou stagnaci.

Malá skupina občanů spokojených s *možnostmi zasáhnout do řešení záležitostí celospolečenského charakteru* počínaje rokem 2001 mírně narostla - ze čtyř procent v roce 1998 na osm - a dále se již nezvětšuje.

Průběh názorů *na šance dosáhnout oprávněných požadavků* je proměnlivější. Podíl respondentů v tomto směru spokojených se s výjimkou ledna 1998, kdy byl zchycen větší pokles, pohyboval kolem třiceti procent. Nespokojení přitom stále tvoří výraznou většinu - podle posledních dvou šetření něco přes šedesát procent.

Tabulka 3: Uplatňování demokratických práv občanů, časové srovnání (v %)

	5/92 [®]	4/93 [®]	4/96 [®]	1/98 [®]	1/01 [®]	1/02 [#]	2/03 [#]
Vyjadřovat se k problémům a nedostatkům ve společnosti	47/52	- *	- *	51/46	57/40	61/36	60/38
Ovlivnit řešení problémů ve své obci	- *	- *	- *	25/73	34/62	40/58	41/56
Ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	- *	- *	- *	4/92	8/87	8/88	7/89
Dosáhnout svých oprávněných požadavků	- *	29/65	32/55	16/77	31/54	28/62	30/61

Pozn.: Od roku 2002 se používá modifikovaná škála odpovědí.

[®] poměr variant odpovědí velké+spíše větší / malé+spíše menší

[#] poměr variant odpovědí rozhodně ano+spíše ano / spíše ne+rozhodně ne

* otázka nebyla položena